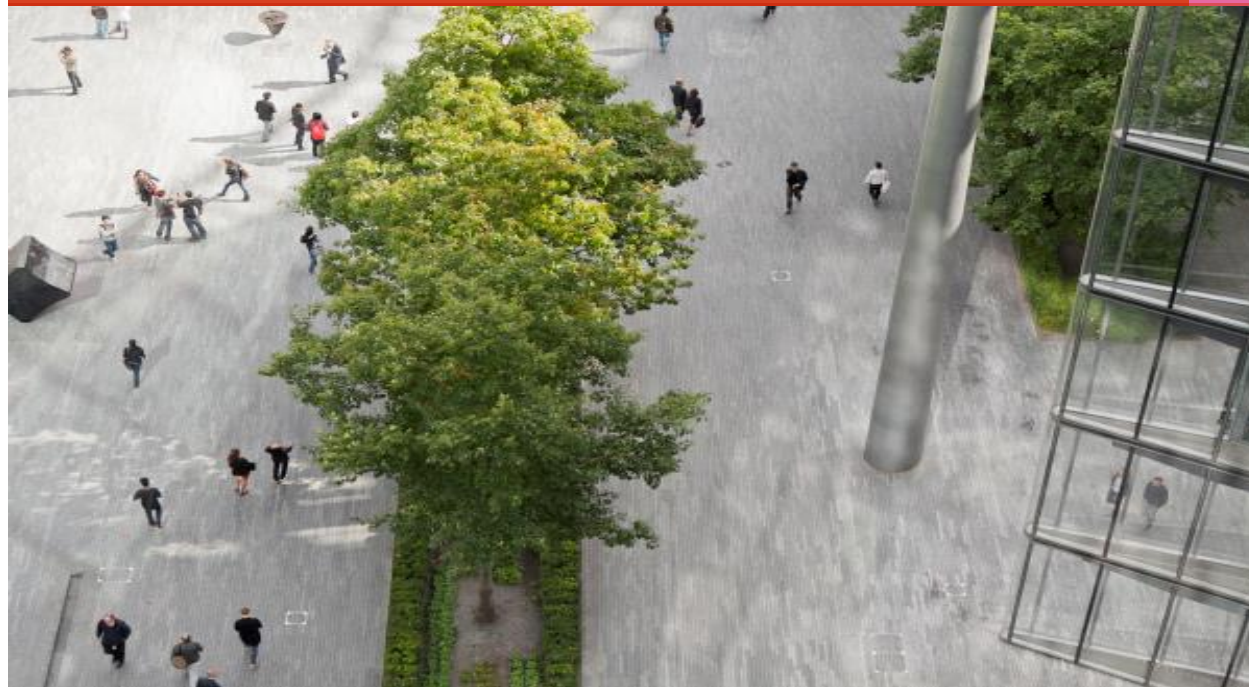

Uuring arvestusala õigusraamistiku ja praktika muutused aastatel 2004-2014

RAHANDUSMINISTEERIUM

11. jaanuar 2016

Teemad

1 Uuringumeeskonna tutvustus

2 Uuringu taust ja eesmärk

3 Uuringu raames läbiviidud tegevused

4 Ülevaade olulisematest valdkondlikest muutustest 2004-2014

5 Eesti-Šveitsi koostööprogrammi rahastamisest

6 Maailmapanga 2004. a ROSC uuringuraporti soovitude elluviimisest

7 Tähelepanekud ja olulisemad soovitused

8 Küsimused ja vastused

1. Uuringumeeskonna tutvustus

*PwC Eesti
kontoris töötab*

150

*oma ala parimat
asjatundjat*

PwC on üks **maailma suurimatest audiitor- ja ärinõustamisteenuseid pakkuvatest ettevõtetest.**

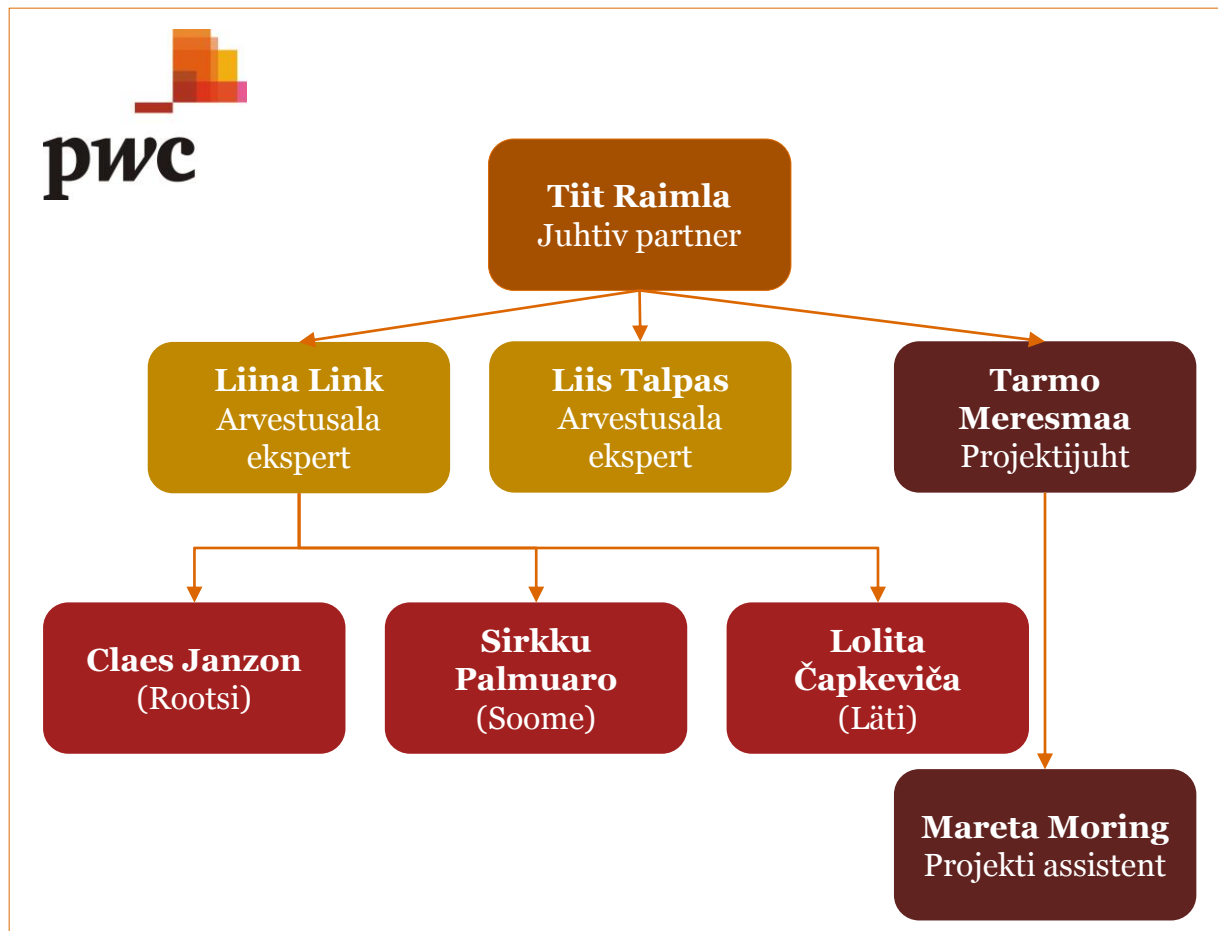
Tegutseme 158 riigis, ühendades enam kui 208 000 töötajat.

PwC Eesti ettevõttes töötab 150 inimest, kellest 101 on tegevad auditiosakonnas. Nende auditeerida on enam kui 300 auditi klienti, sealhulgas 67% Tallinna Börsil noteeritud ettevõtetest ning suur osa avaliku huvi üksustest ja muudest Eesti suurematest ettevõtetest.

PwC majandus- ja maksukonsultatsioonide üksustes töötab kokku ligi 30 konsultanti ning Advokaadibüroos PwC Legal tegutseb lisaks 12-liikmeline meeskond.

Meeskond

Rahandusministeeriumi (Tellija) ja PwC (Teostaja) meeskonnad

RAHANDUSMINISTEERIUM

- Tellija meeskond:
- **Kurmet Ojamaa**
 - **Mirjam Suurekivi**
 - **Gaili Parts**
 - **Taavi Köhler**

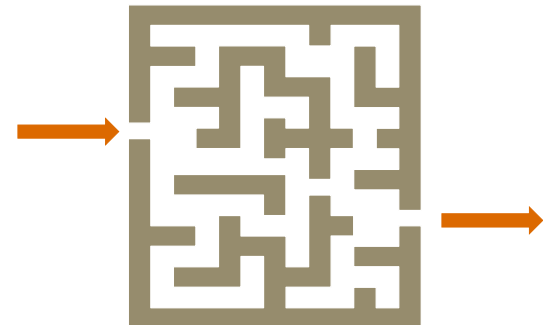
2. Uuringu taust ja eesmärk

Sissejuhatus uuringusse

„Arvestusala õigusraamistiku ja praktika muutused aastatel 2004-2014“

Maailmapank avaldas 2004. aastal ROSC raporti, milles hinnati Eesti raamatupidamise ja auditeerimise tavasid, keskendudes raamatupidamise ja auditeerimisvaldkonna õigusliku raamistiku tugevustele ja nõrkustele, ning analüüsis nii kohustuslikke nõudeid kui ka tegelikke tavasid

- Raport esitas mitmeid soovitusi edasiseks tegevuseks, eelkõige auditi regulatsiooni ja järelevalve osas.
- Aruandes leiti, et audiitortegevuse regulatsioon Eestis jääb rahvusvahelistest parimatest tavadest maha.

Uuringu eesmärk

Uuring on
ühtlasi
jätkuraport
2004. aastal
avaldatud
Maailmapanga
ROSC
aruandele.

Uuring: „Arvestusala õigusraamistiku ja praktika muutused aastatel 2004-2014“

Eesmärk

1. kaardistada Eesti arvestusala õigusraamistikus toimunud muutused perioodil 2004-2014 kolmes alateemas: (i) finantsaruandlus, (ii) audiitortegevus ja (iii) haridus;
2. analüüsida, kuidas on muudatused mõjutanud ettevõtete finantsaruannete kvaliteeti ning seeläbi Eesti ettevõtluskeskkonda tervikuna;
3. hinnata 2004. aasta ROSC aruandes esitatud soovitude asjakohasust ja nende täitmise elluviimist;
4. hinnata Eesti- Šveitsi koostööprogrammi rahastamise mõju Eesti arvestusvaldkonna arengule ning kujundada hinnang programmi vajalikkusele ning edukusele;
5. esitada ettepanekud Eesti arvestusala arenguks tulevikus.

Uuringu ülesanded ja teemad

I Arvestusala muutused aastatel 2004-2014:

Regulatsiooni-
des,
standardites
ja juhendites

Järelevalve
korralduses

Hariduses
(sh kutse
taotlemises
ning
täiendõppes)

Kutse
kvaliteedi
tagamises

Juhend-
materjalide
kvaliteedis ja
kätte-
saadavuses

II Võrdlus Euroopa parima praktikaga

- Rootsi
- Soome
- Läti
- Suurbritannia
- Saksamaa

III Rahastamine

- Eesti-Šveitsi koostööprogrammist rahastatud projektid ja nende mõjus

3. Uuringu raames läbiviidud tegevused

Ajaraamistik ja lähenemine

Uuringu läbiviimise periood

2015. a september
kuni detsember

Analüüsiperiood

Eesti
arvestusvaldkonna
arengud ajavahemikus
2004-2014

Uuringu tegevused

Seaduste ning regulatsioonide, majandusnäitajate ja uuringute ning muude kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete andmete kogumine ja analüüs.

Intervjuude läbiviimine huvigruppidega, sh akadeemikud ja praktikud, erialaorganisatsioonid ning rahastajad

Võrdlusanalüüs välisekspertide kaasatusel Lätist, Soomest ja Rootsist. Hinnang aruande kokkuvõtte, järelduste ja soovitude asjakohasusele ja kooskõlale Euroopa parimate praktikatega.

Analüüsitulemuste kokkuvõtmine, järelduste tegemine ja ettepanekute kujundamine edaspidiseks. Aruande koostamine.

Huvigruppide kaasamine valdkondade kaupa

Uuringusse kaasatud huvigrupid:

1. Arvestusvaldkonna õigusloome eest vastutavad isikud.
 2. Arvestusvaldkonnas tegutsevad spetsialistid ja ühingud.
 3. Aruannete koostajad ja kasutajad.
 4. Järelevalve korraldajad.
 5. Haridusasutuste majandusarvestuse ja audiitortevuse õppekava esindajad.
- Viisime läbi nii individuaal- kui grupiintervjuusid.

#	Asutus	#	Asutus
1	Rahandusministeerium	11	Majandusarvestuse Õpetajate Kogu
2	Eesti Raamatupidajate Kogu	12	Estonian Business School
3	Raamatupidamise Toimkond	13	Lääne-Viru Rakenduskõrgkool
4	Audiitorkogu	14	Tallinna Majanduskool
5	Audiitortevuse Järelevalve Nõukogu	15	TTÜ Tallinna Kolledž
6	Finantsinspektsioon	16	Tartu Ülikool
7	Eesti Siseaudiitorite Ühing	17	Tallinna Tehnikaülikool
8	Eesti Kaubandus- Tööstuskoda	18	Swedbank AS, AS SEB Pank, Svenska Handelsbanken AB Eesti filiaal
9	Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon	19	KredEx
10	Kaupmeeste Liit		

4. Ülevaade olulisematest muutustest 2004-2014

Üldhinnang

Eesti on teinud märkimisväärsed edusamme raamatupidamise, finantsaruandluse ja audiitortegevuse valdkonnas, sh nii Euroopa kui kogu maailma riikidega võrreldes.

Global Competitiveness Report 2014-2015 paigutab Eesti audiitortegevuse ja finantsaruandluse standardite tugevuse järgi maailmas **24. kohale.**

Global Competitiveness Report 2014-2015, K.Schwaub, World Economic Forum.

Arvestusala olulisemad muudatused Eestis aastatel 2004-2014

Muudatused finantsaruandluse valdkonnas

1. XBRL –põhise aruandlussüsteemi ehk nn **e-aruandluskeskkonna kasutuselevõtt aastal 2010.**

2. **Eesti raamatupidamise hea tava üleminek** täismahus IFRSilt (st ELi poolt vastu võetud IFRSilt) väike- ja keskmise suurusega ettevõtete IFRSile (**SME IFRS-ile**) 2013. aastal.

3. **Raamatupidajate kutseksamisüsteemi edasi arendamine**; eksami on sooritanud umbes 3000 inimest.

4. Eesti oli esimesi riike Euroopas, mille **avaliku sektori finantsaruandluse põhimõtted tuginevad IPSAS-ile.** Samuti oli Eesti riik üks esimesi, kes läks 2004.a. üle **tekkepõhisele raamatupidamisele.** 2015.a. lõpul kinnitati üleminek ka tekkepõhisel arvestusmeetodil baseeruva riigieelarve kasutuselevõtuks 2017.a.

E-aruandluskeskkond nimetati ÜRO poolt 2013. aastal toimunud World Summit on the Information Society +10 konkursil aastakümneni parimaks projektiks e-valitsuse ja institutsioonide kategoorias.

Arvestusala olulisemad muudatused Eestis aastatel 2004-2014

Muudatused audiitortegevuses (1/2)

1. Uue audiitortegevuse seaduse jõustumine aastal 2010 ja sellest tulenevad muudatused:

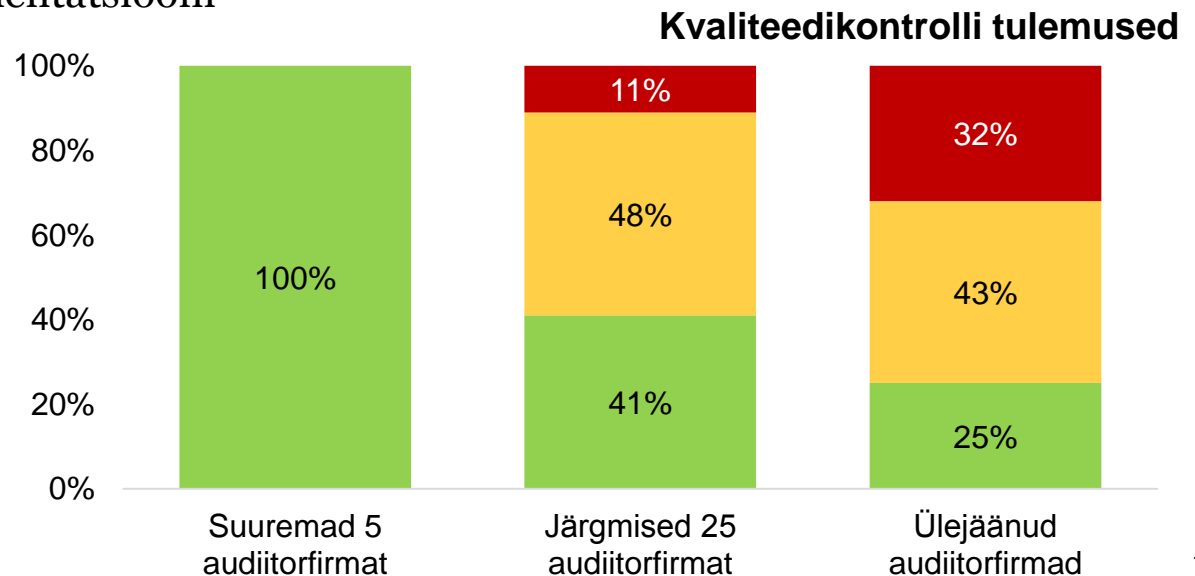
- Uus seadus ühtlustas audiitortegevuse regulatsiooni ELi direktiivide ja parimate rahvusvaheliste tavadega; mh nõutakse seaduses, et kõik auditi ja ülevaatuse töövõttud tuleb läbi viia vastavalt Rahvusvahelise Arvestusekspertide Föderatsiooni **IFAC poolt koostatud rahvusvaheliste standarditega**;
- Avalikuks järelevalveks loodi **järelevalvenõukogu** (AJN);
- Vannutatud audiitorite jaoks kehtestati **uued kvalifikatsiooninõuded** ja nõue, et kõik uue seaduse jõustumise ajal tegutsenud audiitorid peavad oma litsentsi säilitamiseks sooritama korduseksami;
- Vandeaudiitorite **eksamiprogrammi muudeti oluliselt**;
- Audiitorkogu **kvaliteedikontrolli-protseduuri täiustati**, kvaliteedikontrolli mitteläbinud audiitorite suhtes rakendatakse sanktsioone;
- Täiendati muid erinevaid audiitoritega seotud nõudeid (sh. sõltumatuse osas);
- Tekkis **aastaaruande ülevaatuse kohustus väikestele ettevõtetele**, asendamaks aastaaruande auditit. See nõue on ainulaadne Euroopas;
- Sätestati **avaliku huvi üksuse mõiste** ning täiendavad nõuded neile ettevõtetele ning nende audiitoritele;
- Sätestati **nõuded siseaudiitorite jaoks**.

Arvestusala olulisemad muudatused Eestis aastatel 2004-2014

Muudatused audiitortegevuses (2/2)

2. Audiitorkogu töötas 2014. aastaks välja **auditeerimistarkvara E-dok.** 2015. aastaks on tarkvaralitsentsi ostnud rohkem kui 50% Eesti audiitorettevõtetest; praeguseks on esimesed litsentsid kasutusel ka Lätis ning läbirääkimisi peetakse Leedu ja Gruusiaga. Tarkvara on lihtsustanud auditi tööprotsessi jälgimist ning aidanud tõsta töövõtude dokumentatsiooni kvaliteeti.

3. Paranenud on **juhendmaterjalide kättesaadavus** - Audiitorkogu juures töötav metodoloogiakomisjon on töötanud välja juhendmaterjale peamiste töövõtude osas; samuti töötab Audiitorkogus metodoloogiaspetsialist, kelle poole saavad vandeaudiitorid küsimustega pöörduda.

Arvestusala olulisemad muudatused Eestis aastatel 2004-2014

Muudatused hariduse valdkonnas

Kutsekoolid ja rakenduskõrgkoolid

- arvestusvaldkonna õppekavad põhinevad suures mahus raamatupidaja (tase 5) ja vanemraamatupidaja (tase 6) kutsestandardil;
- jätkuvaks murekohaks on õpilastele praktikakohtade leidmine; praktika moodustab nendes koolides olulise osa õppekavast, kuid see ei pruugi olla alati sisuline (st tegelike tööülesannete ja praktika eesmärgi vastavus).

Ülikoolide õppekavades pööratakse järjest rohkem tähelepanu arvestusvaldkonna (sh majandusarvestus, audiitortegevus) õpetamisele süvendatult:

- TTÜ-s on loodud Eesti-Šveitsi koostööprogrammi rahastusel eraldi magistriõppe programm auditi valdkonnas
- TÜ-s on viimase paari aasta jooksul loodud nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe tasemel spetsialiseerumine majandusarvestusele, mida varasemalt sellisel kujul ei eksisteerinud
- õppekavadele ACCA kvalifikatsiooni taotlemine.

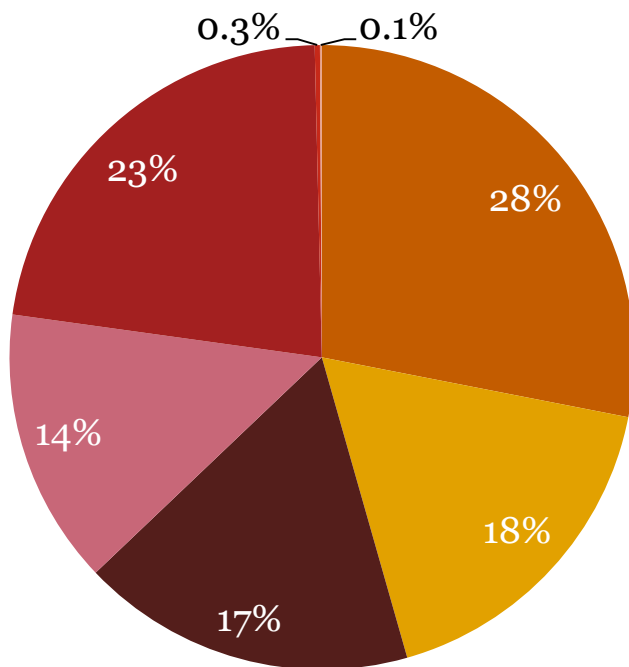
2013. aastal toimunud haridusreform muutis oluliselt seda, millises mahus ja millisel tasemel on koolidel võimalik arvestusalast haridust anda. Õppeasutused näevad vajadust riikliku tellimuse suurendamiseks.

5. Eesti-Šveitsi koostööprogrammi rahastamisest

1,4 mln EUR suunati arvestus- valdkonna arengusse

Eesti-Šveitsi koostööprogrammi panus arvestusvaldkonna arengusse

- 2004. aastal eraldas Šveits kaheteistkümnele EL-iga liitunud riigile miljard Šveitsi franki vähendamaks liikmesriikide vahelisi majanduslikke ja sotsiaalseid erinevusi.
- Koostööprogrammi raames toetas Šveits perioodil 2007-2012 Eesti majandus- ja sotsiaalarengut kokku ligi 33 miljoni euroga, sh. arvestusvaldkonda 1,4 miljoni euroga.

- 1. Sertifitseerimine, reatesterimine
- 2. Magistriõppe programm
- 3. Tõlked
- 4. Järelevalve ja kvaliteedi tagamise süsteem
- 5. Auditi tarkvara arendus
- 6. Programmi tulemuste hindamine
- 7. Muu

6. Maailmapanga 2004. a ROSC uuringuraporti soovituste elluviimisest

Kokkuvõte ROSC soovituste elluviimisest

2004. aastal koostatud ROSC raportis sisaldus mitmeid soovitusi edasiseks tegevuskavaks, põhiliselt auditi regulatsiooni ja järelevalve osas:

- Kaasajastada auditi regulatsioone ja viia need vastavusse rahvusvaheliste standarditega;
- Tõhustada kvaliteedikontrolli ja järelevalve ülesehitust, et tagada vastu võetud regulatsioonide rakendamist praktikas;
- Suurendada finantsaruannete koostajate vastutust;
- Laiendada IFRS-i kasutamist kõigile avaliku huvi üksustele;
- Tõhustada Audiitorkogu struktuuri ja toimimist;
- Täiustada vastavat akadeemilist ja professionaalset haridust ning koolitusi.

ROSC raport tõi välja, et 2004. aasta seisuga oli ligi 25% audititest hea kvaliteediga, 25% keskmise ja 50% halva kvaliteediga.

Ülevaade ROSC soovitude elluviimisest

ROSC soovitude teemad

Elluviimine

Auditeerimine

Auditi kvaliteet, järelevalve

Eksamid ja väljaõpe

Auditeerimisstandardid

Amet (sõltumatus, avaliku huvi teenimine)

Rahastus

Raamatupidamine ja finantsaruandlus

Raamatupidamisstandardid

MAA koostamise ja esitamise nõuded

Finantsinspeksiooni korraldatav järelevalve

Haridus

Haridus ja väljaõpe

7. Tähelepanekud ja olulisemad soovitused

Tähelepanekud ja olulisemad soovitused (1/7)

Ebapiisav seaduse täitmise tagamine

*Keskmiselt
15% kõikidest
äriüksustest
on jätnud
oma
raamatupidamise
aasta-
aruande
äriregistrile
esitamata*

Tähelepanekud

- Ehkki umbes 15% kõikidest äriüksustest on jätnud oma raamatupidamise aastaaruande äriregistrile esitamata, ei ole sellel olnud nende jaoks tõsiseid tagajärgi.
- Lisaks sellele on suhteliselt suur osa audiitorite aruannetest märkustega või isegi eitavad/otsuse andmate jätmised, kuid ka see ei ole asjaomaseid ettevõtteid eriti mõjutanud.
- Seetõttu ei ole ettevõtted motiveeritud tõhustama oma finantsaruandlust.

Soovitus

- Võtta vaatluse alla majandusaasta aruannete mitteesitamise põhjused ning analüüsida nende üksuste osakaalu ja mõju kogumajandusele. Vajaduse korral kaaluda sanktsioonide kehtestamist.

Tähelepanekud ja olulisemad soovitused (2/7)

Valdkonna jätkusuutlik rahastamine

Tähelepanekud

- Suur osa arvestusvaldkonna arengutest viimase 10 aasta jooksul on rahastatud Eesti-Šveitsi koostööprogrammi alusel. Kuna see programm on lõppenud, on tekkinud küsimus, milline on raamatupidamise- ja auditeerimistegevuse rahastamise mudel tulevikus.

Soovitus

- Kaaluda, kas on võimalik Eesti-Šveitsi koostööprogramm „vol 2“ või kas on võimalik osaleda muudes sarnastes programmides.

Täiendava rahastuse vajadus eksisteerib muuhulgas:

- 1) Audiitorite järelevalve finantseerimisel;***
- 2) E-dok tarkvara edasisel arendusel;***
- 3) Riiklike andmebaaside integreerimisel; muude e-projektide teostamisel;***
- 4) Haridusasutuste vastavate õppematerjalide täiendamisel;***
- 5) Audiitorite eksamiprogrammi küsimuste uuendamisel.***

Tähelepanekud ja olulisemad soovitusused (3/7)

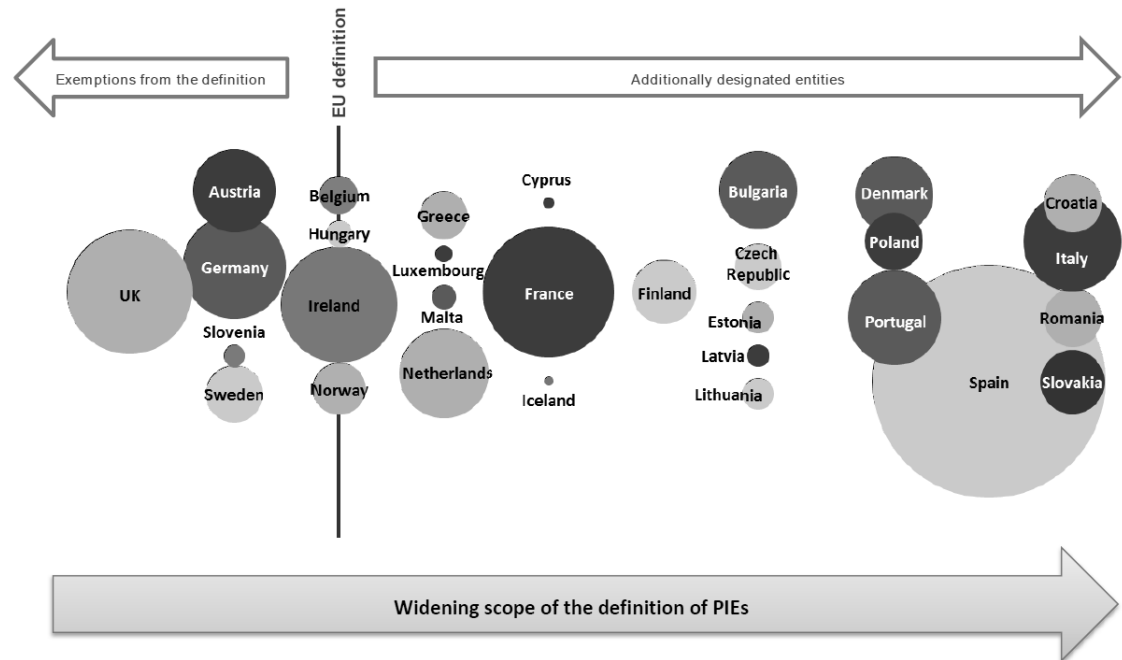
Ülereguleerimine

Tähelepanekud

- Praegu kehtiv avaliku huvi üksuse määratlus on väga lai, hõlmates ka üksusi, ainuüksi nende suuruse tõttu, mis alati ei tähenda suure avaliku huvi olemasolu.
- See tekitab nendele üksustele mittevajalikku halduskoormust.

Soovitus

- Avaliku huvi üksuse määratluse ülevaatus ja võimalusel kitsendamine.
- Riik on probleemist teadlik ja määratluse muutust kaalutakse.

PIE-de definitsiooni ulatus Eestis on märgatavalt laiem kui EL-is keskmiselt, s.h Soomes, Rootsis, Suurbritannias ja Saksamaal.

Tähelepanekud ja olulisemad soovitus (4/7)

Andmete korduv esitamine

E-aruan dluse ja muude e-projektide (sh „O-bürokraatia“ ja „Digipööre“) edasine arendamine on kriitilise tähtsusega

Tähelepanekud

- Tänapäevani esineb olukordi, mil ettevõtted on kohustatud dubleerivalt esitama samu andmeid mitmele riigiasutusele.
- Seetõttu on oluline, et riik jätkaks riiklike andmekogude integreerimist, vaataks kriitiliselt üle ettevõtetelt nõutavad andmed ja soodustaks elektrooniliste kanalite võimalikult laialdasest kasutamist.
- Samal ajal tuleks veenduda, et see ei tekita mikro- ja väike-ettevõtetele täiendavat halduskoormust, näiteks riigi e-arvete süsteemi juurutamisel tuleks hoolikalt analüüsida, kas see peaks olema kõikidele äriüksustele kohustuslik või vabatahtlik.

Soovitus

- Suurenenud jõupingutused riiklike andmebaaside integratsiooni ja elektrooniliste kanalite laialdasema kasutamise saavutamiseks.

Tähelepanekud ja olulisemad soovitused (5/7)

Mitmete finantsaruandluse raamistike kehtestamine halduskoormuse vähendamise eesmärgil võib mõjutada aruandluskeskkonda negatiivselt

***Haldus-
koormuse ja
aruandlus-
keskkonna
läbi-paistvuse
tasakaal***

Tähelepanekud

- 2016. aastast kehtivas raamatupidamise seaduses kehtestatakse uued väike- ja mikroettevõtetele.
- On oht, et selle tulemusena kaob viimase kümne aasta jooksul hästi toimunud läbipaistev ja lihtne süsteem.

Soovitus

- Riik peaks jälgima rakenduvate nõuete tegelikku mõju, et vähenenud halduskoormus ei tooks senise läbipaistva ja lihtsa aruandlussüsteemi hääbumist.

Tähelepanekud ja olulisemad soovitus (6/7)

Vajadus täiendava õppematerjali järele kvaliteetse hariduse tagamiseks

Tähelepanekud

- Tõhustamaks raamatupidamisvaldkonna hariduse kvaliteeti kutse- ja kõrghariduse tasandil on oluline luua elektroonilised õppekeskkonnad, sealhulgas riiklike andmekogude demoversioonid ja interaktiivsed e-õppekeskkonnad.
- Samuti on puudus eesti keelde tõlgitud raamatupidamisala raamatutest.

Soovitus

- Arvestada haridusasutuste vajadusi õppematerjalide osas, eriti nõudlust veebipõhiste demo andmebaaside ja interaktiivsete õppematerjalide vastu.

Intervjuudest jäi kõlama nõudlus selliste demobaaside järgi nagu Maksuamet (deklaratsioonide täitmine), RIK (aastaruannete koostamine), Statistikaamet (andmete edastamine) ja erinevad raamatupidamisprogrammid.

Tähelepanekud ja olulisemad soovitus (7/7)

Standardeid väljaandva organisatsiooni sõltumatus

Raamatupidamise toimkonna sõltumatus

Tähelepanekud

- Uues raamatupidamise seaduses nõutakse, et kõik Raamatupidamise Toimkonna poolt väljaantud juhendid peab alates 2017. aastast kinnitama Rahandusministeerium.
- Lisaks sellele sõltub Raamatupidamise Toimkond ministeeriumist rahaliselt ja tal puudub eelarve, mida ta võib oma äranägemisel kasutada.
- Eeltoodu tulemusena võib sattuda ohtu toimkonna sõltumatus.

Soovitus

- Vajalike meetmete rakendamine Raamatupidamise Toimkonna sõltumatuse tagamiseks.

8. Küsimused ja vastused

Uuringuraporti avalikustamine:

<http://www.fin.ee/arvestusala-arengud>

EESTI-ŠVEITSI KOOSTÖÖPROGRAMM
ESTONIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME

Suur tänu ning lugupidamine Šveitsi riigile
pikaaegse toe ja panuse eest!

© 2016 AS PricewaterhouseCoopers. Kõik autoriõigused kaitstud. "PwC" viitab Eesti seaduste alusel asutatud ja tegutsevale äriühingule AS PricewaterhouseCoopers või kontekstist lähtuvalt teistele PricewaterhouseCoopers International Limited rahvusvahelise võrgustiku liikmetele, kellest igaüks on eraldiseisev ja sõltumatu juriidiline isik.